

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2015-10-26
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 6450-14

KLAGANDE

Trafikverket
781 89 Borlänge

Ombud: Ulf Edling
Trafikverket
781 89 Borlänge

MOTPART

Länsstyrelsen i Södermanlands län
611 86 Nyköping

SAKEN

Tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken till passage av ny järnväg genom Natura 2000-området Svärtaån i Nyköpings kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Södermanlands läns beslut 2014-10-16 i ärende nr 521-4247-2014, se [bilaga 1](#)

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen ändrar länsstyrelsens beslut endast på följande sätt.

a) Villkor 16

Tillfälliga upplag av material och massor får inte förläggas inom Natura 2000-området Svärtaån eller Tunsättersbäcken. Tillfälliga upplag av material och massor som riskerar att skada de naturvärden som Natura 2000-området har att skydda får inte förläggas inom 200 meter från Natura 2000-området Svärtaån eller Tunsättersbäcken.

b) Villkor 19

Ett kontrollprogram inför byggskedet ska finnas för verksamheten och följas. Programmet ska bland annat ange hur verksamhetens direkta och indirekta påverkan på Natura 2000-området Svärtaån och Tunsättersbäcken

Dok.Id 400905

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 00 E-post: mmd.nacka@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:30-16:00 -

ska kontrolleras med avseende på mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Programmet ska även innefatta kontroll av grundvattennivåer i omgivningen, upplag, säker hantering av transporter och nödlägesberedskap. Ett första utkast till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast 2 år innan byggstart. Mätningar ska påbörjas senast 1 år innan byggstart.

2. Mark- och miljödomstolen avslår Trafikverkets överklagande avseende villkor 14.

BAKGRUND

Trafikverket ansökte den 4 juli 2014 om tillstånd att bedriva verksamhet inom Natura 2000-området Svärtaån enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. Tillståndet ingår som en del i Trafikverkets ansökan till regeringen om tillåtlighetsprövning för byggandet av Ostlänken, en ny dubbelspårig höghastighets järnväg från Järna i Stockholms län till Linköping i Östergötlands län. Ostlänkens planerade sträckningsalternativ passerar genom Natura 2000-området Svärtaån i Nyköpings kommun.

Länsstyrelsen i Södermanlands län (länsstyrelsen) godkände i beslut den 16 oktober 2014 Trafikverkets miljökonsekvensbeskrivning och meddelade tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för passage av ny järnväg genom Natura 2000-området samt biflödet Tunsättersbäcken, i enlighet med det i miljökonsekvensbeskrivningen redovisade sträckningsalternativet för järnvägspassage. Tillståndet förenades med 20 villkor.

Trafikverket har överklagat delar av Länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN

Trafikverket har, som dess talan slutligen bestämts, yrkat att mark- och miljödomstolen ändrar villkoren 14, 16 och 19 i länsstyrelsens beslut enligt följande.

Villkor 14, i första hand

Trafikverket ska samråda med länsstyrelsen inför anmälan till miljönämnd angående hantering av länshållningssvatten inom Natura 2000 området Svärtaån eller Tunsättersbäcken.

Villkor 14, i andra hand

Länshållningsvatten som kan skada de naturvärden som Natura 2000-området Svärtaån har att skydda får inte ledas till vattendraget eller till Tunsättersbäcken. Samråd kring utsläpp av länshållningsvatten ska alltid ske med länsstyrelsen.

Villkor 16

Tillfälliga upplag av material och massor får inte förläggas inom Natura 2000-området Svärtaån eller Tunsättersbäcken. Tillfälliga upplag av material och massor som riskerar att skada Natura 2000-området får inte förläggas inom 200 meter från Natura 2000-området Svärtaån eller Tunsättersbäcken.

Villkor 19

Ett kontrollprogram inför byggskedet ska finnas för verksamheten och följas. Programmet ska bland annat ange hur verksamhetens direkta och indirekta påverkan på Natura 2000-området Svärtaån och Tunsättersbäcken ska kontrolleras med avseende på mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Programmet ska även innefatta kontroll av grundvattennivåer i omgivningen, upplag, säker hantering av transporter och nödlägesberedskap. Ett första utkast till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast 2 år innan byggstart. Mätningar ska påbörjas senast 1 år innan byggstart.

Länsstyrelsen har medgett Trafikverkets yrkade ändringar avseende villkor 16 och 19 men motsatt sig ändring av villkor 14.

GRUNDER OCH UTVECKLING AV TALAN

Trafikverket har till stöd för sin talan i huvudsak anfört följande.

Överklagade villkor är alltför stränga. Utformningen av dem står inte i överensstämmelse med vad som är miljömässigt motiverat och ekonomiskt rimligt.

Trafikverket delar de slutsatser som länsstyrelsen drar utifrån Högsta domstolens överväganden i de s.k. Bungemålet (NJA 2013 s. 613). Fråga kvarstår dock hur tillämpningen av rättspraxis ska ske i förevarande fall. Aktuella Natura 2000-tillstånd har varit nödvändigt att erhålla inför regeringens kommande prövning av järnvägssträckningen enligt 17 kap. och 4 kap. 8 § miljöbalken. Prövningen av tillståndet sker således mycket tidigt i planeringsprocessen. Järnvägsanläggningens

faktiska utformning är långt ifrån bestämd. Det återstår ett omfattande planeringsarbete med bl.a. fastställande av järnvägsplaner och framtagande av system- och bygghandlingar. Kunskapen om anläggningens faktiska utformning ligger därför långt framåt i tiden. Lokalisering inom korridoren och anläggningens utformning ska optimeras utifrån en mängd olika förutsättningar, t.ex. kulturmiljö, landskapsbild, geologi, tekniska förutsättningar m.m.

Länsstyrelsen menar att kunskapsunderskottet ska leda till en strängare villkorsskrivning. Detta kan dock inte vara rimligt och försiktighetsprincipen kan inte tolkas på det sättet. Villkoren måste utformas med hänsyn till vad som är miljömässigt motiverat utifrån tillgänglig kunskap. Syftet ska vara att någon skada inte får uppkomma på de naturvärden som Natura 2000-områdena har att skydda.

Villkor 14

Enligt villkor 14 i beslutet för Svärtaån får länshållningsvatten varken ledas till Svärtaån eller biflödet Tunsättersbäcken. Länshållningsvatten utgörs normalt av såväl inläckande dränvatten som nederbörd. Det rinner även in dag- och smältvatten i schakter och det uppkommer också processvatten som använts vid byggnation. Denna typ av vatten måste alltid ledas bort bl.a. för att möjliggöra torra arbetsförhållanden. Föroreningshalten på det vatten som leds bort är alltid beroende av omgivningsförhållanden, typ av anläggningsarbete, sprängning m.m. Omhändertagande av förorenat länshållningsvatten är en självklar och vanligen förekommande åtgärd i större byggprojekt. Utsläpp av länshållningsvatten till recipient är dessutom anmälningspliktigt till kommunal miljönämnd. Miljönämnden har vidare alltid en möjlighet att skärpa kraven på verksamhetsutövaren om ansökan inte skulle stå i överensstämmelse med miljöbalken.

Orsaken till att frågor kring länshållningsvatten inte har berörts i tillståndsansökan är att dessa frågor kommer att lösas inom ramen för den kommande projekteringen. Kunskapen kring utförandet av de faktiska anläggningsarbetena är helt enkelt ännu inte tillräcklig. Omfattningen av erforderlig sprängning på de olika platserna är t.ex. ännu inte projekterad. Sprängning kanske överhuvudtaget inte behövs på vissa

platser. Några frågor kring utsläpp av nitrat kommer då inte att uppkomma. En begränsad kunskap idag innebär dock inte i sig att den framtida hanteringen av länshållningsvatten inte kommer att ske på ett miljömässigt säkert sätt. Det går att ifrågasätta om länsstyrelsens aktuella tillämpning av försiktighetsprincipen är i överensstämmelse med miljöbalkens regler. Det kan ifrågasättas om en villkorsskrivning kan förekomma den bedömning som sedermera måste ske av en kommunal nämnd. Frågorna om hantering av länshållningsvatten måste således skjutas på framtiden. Det är dock fullständigt naturligt att i detta läge förordna om att samråd ska ske vad gäller frågor kring den framtida hanteringen av länshållningsvatten inom Natura 2000-områdena. Ett sådant samråd bör lämpligen ske inför anmälan av hanteringen till miljönämnd. Det ska vidare anföras att Trafikverket delar länsstyrelsens uppfattning att det råder en vetenskaplig osäkerhet kring hur musslorna i vattendragen kommer att reagera på olika nitrathalter.

I praxis har det slagits fast att det inte får föreligga några rimliga tvivel om att en verksamhet inte har en skadlig inverkan på ett Natura 2000-område. Har en verksamhetsutövare vid tidpunkten för prövning enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken inte ett tillräckligt tekniskt underlag för en adekvat villkorsutformning får det anses vara tillräckligt att prövningsmyndigheten genom sin villkorsskrivning säkerställer att skadlig inverkan på området inte kan uppkomma inom ramen för vad som får anses som rimliga tvivel. Prövningen av en viss fråga, där t.ex. ett kunskapsunderskott föreligger, bör kunna skjutas fram till ett senare skede när en tillräcklig teknisk kunskap föreligger för en adekvat villkorsskrivning i enlighet med Trafikverkets förstahands yrkande.

För det fall mark- och miljödomstolen inte delar Trafikverkets förslag avseende utformning av villkoren för länshållningsvatten enligt förstahandsyrkandet bör villkor 14 för Natura 2000-området Svärtaån i vart fall meddelas i enlighet med andrahandsyrkandet. Det kan inte vara miljömässigt motiverat att hindra projektet från att släppa ut allt sitt länshållningsvatten i de aktuella vattendragen.

Konsekvensen av ett sådant villkor är att allt länshållningsvatten måste transporteras bort i tankbilar från de framtida byggarbetsplatserna. Detta således oavsett om

länshållningsvattnet har någon potentiell skadlighet för de naturvärden som Natura 2000-området har att skydda. Försiktighetsprincipen kan inte tolkas på detta sätt utan villkor måste utformas adekvat i förhållande till de kunskaper som råder vid prövningstillfället. Genom det obligatoriska samrådet kommer länsstyrelsen alltid att ha full insyn i Trafikverkets avsikter vad gäller utsläpp av länshållningsvatten. Vid eventuella oklarheter kring hanteringen har länsstyrelsen alltid möjlighet att tillgripa miljöbalkens tvångsmedel. Mot bakgrund av det ovanstående är det således knappast lämpligt att genom villkorsskrivning förbjuda utsläpp av länshållningsvatten i de aktuella vattendragen.

Villkor 16

Villkor 16 förbjuder enligt länsstyrelsens beslut alla typer av tillfälliga upplag av material och massor inom 200 meter från Natura 2000-området. Inget som framkommer i miljökonsekvensbeskrivningen ger stöd för Länsstyrelsens villkorsskrivning. I sitt beslut utgår Länsstyrelsen från att tillfälliga upplag av material, råvaror eller massor kan förorena vattendraget. Det ger emellertid inte att säga att ett sådant rakt förorenings samband mellan ett upplag och en förorening föreligger. Tillfälliga upplag av helt harmlösa material och massor måste kunna få förekomma i anslutning till ett Natura 2000-område. En reglering med skyddsavstånd till Natura 2000-områdesgränsen kan vara nödvändigt, med då endast vad gäller upplag av t.ex. förorenade massor eller annat material som kan vara skadligt. Nuvarande utformning av villkor 16 kommer att betydligt försvåra byggarbetet och kräva avsevärda mängder korta transporter i närområdet.

Villkor 19

Villkor 19 berör kontrollprogram i ett byggskede. Villkoret bör ändras enligt yrkandet med hänsyn till att det endast är ett första utkast av kontrollprogramet som ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast två år innan byggstart. Det går helt enkelt inte att ta fram ett detaljerat slutligt kontrollprogram med alla nödvändiga parametrar så lång tid som två år innan byggstart. Så tidigt i processen finns inte tillräckligt med kunskap om bl.a. alla förutsättningar, tekniska lösningar och byggmetoder.

Länsstyrelsen har till stöd för sin talan i huvudsak anfört följande.

Villkor 14

Enligt villkor 14 får länshållningsvatten inte ledas till Natura 2000-området Svärtaån eller till Tunsättersbäcken. Länsstyrelsen ställer sig frågande inför Trafikverkets resonemang avseende obligatorisk anmälan av sådan verksamhet till kommunal miljönämnd, dels då länsstyrelsen inte kan finna regler i 9 kap. miljöbalken eller i förordningar med anknytning till detta kapitel som anger en obligatorisk anmälningsplikt, dels då länsstyrelsen enligt miljötillsynsförordningen 2 kap. 8 § punkt 6 har ansvar för tillsynen i fråga om verksamheter och åtgärder som kan påverka miljön inom Natura 2000 områden. Utsläpp av länshållningsvatten är en fråga av så väsentlig betydelse för skade- och störningsrisk på aktuella livsmiljöer och arter att den inte kan hänskjutas till ett senare anmälnings- eller samrådsförfarande utan måste ingå i den samlade prövningen av tillåtligheten.

Av det s.k. Bunge-målet (NJA 2013 s. 613) framgår att det är myndigheten som ur ett vetenskapligt perspektiv ska bedöma konsekvenserna för ett område vid ansökan om tillstånd till verksamhet som kan påverka ett Natura 2000-område. Ett godkännande förutsätter att det "inte föreligger några rimliga tvivel om att verksamheten inte kan ha en skadlig inverkan på området". Det ska alltså stå klart att verksamheten inte är skadlig. Även Mark- och miljööverdomstolen har i sin praxis återgett den citerade formuleringen (se MÖD 2012:34).

Det kan vidare hänvisas till bevarandeplanen för Svärtaån. För den tjockskaliga målarmusslan är bevarandemålet en livskraftig population med fungerande och god reproduktion. Värdfiskar ska förekomma i tillräckliga populationer och nitrathalten får inte överstiga 1 mg/l. Musslornas reproduktionsförmåga beror bland annat på närvaro av lämpliga värdfiskar (bland annat stensimpa) för musslornas parasitiska larver, vattenkemiska parametrar, grad av fysisk påverkan på vattendraget m.m. Vidare är det synnerligen viktigt att lämpliga bottenar med rätt struktur finns på rätt platser avseende jordarter, djup och kornstorlek samt att värdfiskarna förekommer i

livskraftiga bestånd samt att nitrit och nitrat halterna hålls på en för arten acceptabel nivå. Nyköpings kommun tar varje år vattenkemiprover i Svärtaån. Den högsta halten av nitrit-nitratkväve som uppmättes under 2006 var 1,9 mg/l. Vid tyska studier har konstaterats att musslornas reproduktion störs vid nitrathalterna överstigande 2 mg/l. Reproduktionen kan dock påverkas redan vid betydligt lägre halter visar andra studier. Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus är bland annat att vattenkemin och de fysiska förutsättningarna så långt som möjligt är naturliga med fria vandringsvägar och naturliga strand- och kantzoner samt att ingen påverkan av främmande ämnen eller bekämpningsmedel sker.

Förutom hot som exempelvis förstörelse (även igenslamning) av sand- och grusbottnar där musslan lever, samt minskning av de fiskarter som fungerar som värddjur, försämringar av vattenkvaliteten genom försurning, eutrofiering och föroreningar, kan för höga halter av nitrit och nitrathalter bli dödliga för musslorna. Den senaste forskningen visar att vid halter som överstiger 2.3 mg NO₃-N/l ökar dödligheten för juvenila musslor markant. För att inte försämra artens bevarandestatus anges i bevarandeplanen för Natura 2000-området Svärtaån att nitrathalten inte får överstiga 1 mg/l.

Av underlaget i målet går det inte att utläsa vad som planeras kring utsläpp av länshållningsvatten, detta trots underlaget från AquaBiota Water Research. Några beräkningar på vilka volymer länshållningsvatten det skulle röra sig om vid ett utsläpp har inte presenterats. Inte heller var de kritiska nitrathalterna för musslorna kan komma att uppnås i vattendragen. Vidare har inte redogjorts för vid vilka platser/punkter utsläppen kommer att ske, eller vid vilken/vilka tidpunkter det kommer ske. Det har inte redogjorts för hur länshållningsvattnet ska renas innan utsläpp sker. Inget underlag av var mätpunkterna kommer att placeras har redogjorts m.m. För att kunna detektera halter av nitrat är exakt var och hur man mäter centrala frågor.

Det är vidare okänt hur nitrathalterna påverkar musslornas livscykel (Köhler 2006, Zettler & Jueg 2007). Köhler (2006) skriver att det antagligen inte är musslorna som

direkt tar skada av de höga nitratkvävehalterna. Vuxna musslor har visat sig kunna producera glochidier (larver) i vattendrag med mycket höga nitratkvävehalter men dessa har sedan inte utvecklats till vuxna musslor (Zettler & Jueg 2007). Det kan vara så att det är musslornas värdfiskar som inte klarar höga halter av nitratkväve (Köhler 2006, Zettler & Jueg 2007).

Länsstyrelsen anser att det råder en vetenskaplig osäkerhet kring hur musslorna i Svärtaån, som genomsnittligt har mycket låga halter av nitratkväve, kommer att reagera på högre halter av nitratkväve. Det är inte heller utrett om nitrathalterna påverkar värdfiskarna, vilket skulle betyda att förhöjda halter av nitratkväve inte endast skulle påverka tjockskalig målarmussla utan också annan fauna i Natura 2000-området. Musslorna är en viktig del av de värden som ska skyddas. De är skyddade enligt 4 § artskyddsförordningen. För den tjockskaliga målarmusslan gäller en livskraftig population med fungerande och god reproduktion som bevarandemål. Detta innebär att byggandet av Ostlänken inte får hindra musslornas utveckling eller spridningsförmåga, utan tvärtom ska arterna och deras livsmiljö bevaras och främjas.

Med hänsyn till områdets höga naturvärden måste den osäkerhet och brist på underlag som finns i ansökan bli styrande för villkorsskrivningen för att säkerställa att ingen skada uppstår på Svärtaån i den mening som avses i 7 kap. 28 b § miljöbalken. Utsläpp av länshållningsvatten är en fråga av så väsentlig betydelse för skade- och störningsrisk på aktuella livsmiljöer och arter att den måste ingå i den samlade prövningen av tillåtligheten. Utifrån befintligt underlag i ansökan finns ingen annan möjlighet än att länshållningsvatten inte får ledas till Natura 2000-området eller Tunsättersbäcken.

Villkor 16

Länsstyrelsen bedömer att det finns en risk för att tillfälliga upplag och förorenade massor kan skada Natura 2000-området Svärtaån. Länsstyrelsen medger dock att det föreskrivna villkoret bör ändras enligt Trafikverkets yrkande. Den nya villkorsskrivningen syftar till att skydda Natura 2000-området från negativ

påverkan men samtidigt mildras skrivningen på så sätt att tillfälliga upplag som riskerar att skada Natura 2000-området inte får föreläggas inom 200 meter från Natura 2000-området Svärtaån eller Tunsättersbäcken.

Villkor 19

Länsstyrelsen medger att ett redaktionellt fel har uppstått avseende villkoret om kontrollprogram. Länsstyrelsen medger därför Trafikverkets yrkande ändring avseende att ett första utkast till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast två år innan byggstart.

DOMSKÄL

Utgångspunkter

Länsstyrelsen fastställde år 2007 en bevarandeplan för Natura 2000-området Svärtaån. Av denna framgår att arten tjockskalig målarmussla ligger till grund för Natura 2000-området. Arten är rödlistad enligt EU:s artdirektiv och finns idag endast på 17 ställen i Sverige. Området Svärtaån bedöms ha mycket höga naturvärden. Det naturliga vattendraget är typiskt fennoskandiskt och innehåller en relativt artrik fiskfauna. Flera av fiskarterna, bl.a. abborre, stäm och småspigg fungerar även som värdfiskar för tjockskalig målarmussla, vilket skapar goda förutsättningar för musslans reproduktion.

Av miljökonsekvensbeskrivningen och ansökan i målet framgår bl.a. att planerad dubbelspårig järnväg kommer att ta ca två år att bygga och att den ska gå genom Natura 2000-området Svärtaån och dess biflöde Tunsättersbäcken.

Järnvägsdragningen bildar ett ca 50 meter brett trädritt område inom det så kallade skötselområdet längs järnvägen. Vid korsning av Svärtaåns huvudflöde kommer järnvägen att förläggas på bro, där bron placeras på utsidan av åfårens kanter och på utsidan av Natura 2000-området. En ca fem meter bred arbetsväg kommer att förläggas jämte spåren. Det står klart att anläggandet av järnvägen genom Natura 2000-området med biflöden på ett betydande sätt riskerar att påverka

skyddade livsmiljöer. Verksamheten kräver därför tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Miljökonsekvensbeskrivningen tar sikte på vad som framgår som skyddsvärt enligt länsstyrelsens bevarandeplan för Svärtaån samt dess biflöde Tunsättersbäcken. Skadeförebyggande åtgärder har förutsatts som enligt Trafikverket gör så att Ostlänkenprojektet inte påverkar Natura 2000-områdets värde negativt under arbets- eller driftskedet. I konsekvensanalysen har Trafikverket beaktat bl.a. arbetstid, skötselområde och arbetsväg.

I förevarande fall prövas Natura 2000-tillståndet innan tillåtlighetsprövning sker hos regeringen och innan den mer detaljerade järnvägsplanen tas fram och fastställs. Ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen innehåller inte några exakta placeringar och tekniska lösningar avseende planerade passager. Med hänsyn till kravet på en fullständig och samlad bedömning av all påverkan från projektet kan det ifrågasättas om en Natura 2000-prövning verkligen kan ske innan den mer detaljerade järnvägsplanen antagits (se NJA 2013 s. 613). Mark- och miljödomstolen anser emellertid att underlaget är tillräckligt omfattande för att kunna göra en fullständig och samlad bedömning av all påverkan från projektet och att det tillsammans med tydliga villkor kan säkerställa att den planerade verksamheter inte kan skada den livsmiljö eller de livsmiljöer som området avser skydda.

Villkor 14

En verksamhet som kan påverka ett Natura 2000-område får bara tillåtas om det står klart att den är förenlig med de krav som ställs om att skada inte ska kunna uppstå på skyddade livsmiljöer eller att bevarandet av arter inte ska kunna försvåras på ett betydande sätt. Vid prövningen ska det finnas ett underlag som genom bästa möjliga vetenskapliga information identifierar de olika aspekterna av verksamheten. Med hjälp av underlaget ska det vara möjligt att försäkra sig om att det berörda området inte kommer att ta skada. En sådan försäkran innebär att det ur ett vetenskapligt perspektiv inte ska finnas några rimliga tvivel om att verksamheten

inte kommer att kunna ha en skadlig inverkan på området (se NJA 2013 s. 613 och i det målet hänvisade avgöranden från EU-domstolen).

Bevarandeplanen för Svärtaåns Natura 2000-området pekar ut tjockskalig målarmussla som det skyddade naturvärdet. Trafikverket och länsstyrelsen är ense om att det råder en vetenskaplig osäkerhet kring hur musslorna i vattendragen kommer att reagera på olika nitrathalter. Det finns vidare inget underlag för hur musslorna, relevanta värd fiskar eller åbotten skulle påverkas av utsläpp av en odefinierad mängd länshållningsvatten.

Avsaknaden av vetenskaplig bevisning för hur länshållningsvatten påverkar tjockskalig målarmussla innebär att det inte står klart att utsläpp av länshållningsvatten inte kommer att kunna ha en skadlig inverkan på det skyddade naturvärdet i området. Denna vetenskapliga osäkerhet beträffande om miljöskada kan uppkomma medför att försiktighet bör iakttas och att en reglering av skade- och störningsrisken inte bör hänskjutas till ett senare anmälnings- eller samrådstillfälle. Mark- och miljödomstolen instämmer således i länsstyrelsens bedömning att det med hänsyn till försiktighetsprincipen finns skäl att villkora tillståndet med ett förbud att släppa ut länshållningsvatten till Svärtaåns Natura 2000-område och Tunsättersbäcken. Risken för skada bedöms vara så betydande att den får anses överväga de kostnader ett omhändertagande av länsvatten kan medföra. Trafikverkets yrkande i denna del ska därför avslås.

Villkor 16 och 19

Beträffande villkor 16 och 19 är Trafikverket och länsstyrelsen överens om gemensamma ändringar av villkorens formulering. Ändringarna är av redaktionell art i syfte att förtydliga villkoren i förhållande till dess nuvarande lydelse. Ändringarna riskerar således inte medföra skada på de skyddsvärden som Natura 2000-området tar sikte på. Villkoren uppfyller vidare vad som krävs enligt hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Överenskomna ändringar ska därför bifallas.

Vad gäller villkor 16 anser mark- och miljödomstolen dock att yrkad ändring bör förtydligas ytterligare för att tillvarata de skyddsvärden som bevarandeplanen avser att skydda. Mark- och miljödomstolen finner därför att villkor 16 ska ha följande utformning (domstolens förtydligande kursiverat).

Tillfälliga upplag av material och massor får inte förläggas inom Natura 2000-området Svärtaån eller Tunsättersbäcken. Tillfälliga upplag av material och massor som riskerar att skada *de naturvärden som Natura 2000-området har att skydda* får inte förläggas inom 200 meter från Natura 2000-området Svärtaån eller Tunsättersbäcken.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis ska villkor 16 och 19 ändras i enlighet med Trafikverkets yrkande, dock med förtydligande avseende skyddsvärden i villkor 16. Trafikverkets yrkade ändring avseende villkor 14 ska lämnas utan bifall.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 2](#) (DV427)

Överklagande senast den 16 november 2015. Prövningstillstånd krävs.

Agneta Staff

Ingrid Johansson

I domstolens avgörande har deltagit tf. rådmannen Agneta Staff, ordförande, och tekniska rådet Ingrid Johansson samt de särskilda ledamöterna Per Storhammar och Gunnar Zettersten. Målet har föredragits av tingsnotarien Robin Håkansson.

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Marie Stafstedt Myhrman
010-223 43 06

BESLUT

Datum
2014-10-16

Trafikverket
781 89 Borlänge
trafikverket@trafikverket.se

1(14)

Dnr
521-4247-2014

NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 4
~~NACKA TINGSRÄTT~~
INKOM: 2014-11-21
Ink MÅNR: M 450-14
AKBIL 3
Akti...
Aktibil...?

Tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken till passage av ny järnväg genom Natura 2000-området Svärtaån, (SE 0220702), Nyköpings kommun
Ert ärendenummer: TRV 2014/40064

BESLUT

1. Länsstyrelsen godkänner miljökonsekvensbeskrivningen till tillståndansökan med de kompletteringar som inkommit till Länsstyrelsen den 12 september 2014 för prövning enligt 7 kap 28 a § miljöbalken.
2. Länsstyrelsen lämnar Trafikverket tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för passage av ny järnväg genom Natura 2000-området Svärtaån, (SE 0220702), i Nyköpings kommun, samt biflödet Tunsättersbäcken, i enlighet med det i miljökonsekvensbeskrivningen redovisade sträckningsalternativet för järnvägspassage.

Tillståndet förenas med följande villkor för bygg- och driftsskede avseende Natura 2000-området Svärtaån och biflödet Tunsättersbäcken:

1. Byggnationen och driften av Ostlänken inom Natura 2000-området Svärtaån, (SE 0220702), i Nyköpings kommun, inklusive biflödet Tunsättersbäcken, ska bedrivas huvudsakligen i överensstämmelse med ansökan och därtill bifogade handlingar, om inte annat framgår av nedanstående villkor.
2. Inget intrång eller byggnation, varken i vattendraget eller inom åfåran/strandzonen som omger vattendraget, får ske inom Natura 2000-området Svärtaån.
3. Bropelare får inte placeras inom Natura 2000-området Svärtaån och arbetet med att montera bron ska ske från ömse sidor av åfårans kanter.
4. Byggnationen av bron får inte förändra grundvattenströmmarna till Natura 2000-området Svärtaån så att tillrinningen eller vattendragets hydrologi påverkas negativt.
5. Vibrationer i bygg- och driftskedet av järnväg som medför grumling får ej förekomma inom Natura 2000-området Svärtaån.

Postadress
611 86 NYKÖPING

Besöksadress
Stora torget 13

Telefon
0155-26 40 00 växel

Telefax
0155-26 71 25

E-post
sodermanland@lansstyrelsen.se

Organisationsnr
202100-2262

PlusGiro
35174-2

Bankgiro
5051-8653

Faktureringsadress
FE 98
833 83 STRÖMSUND

Internet
www.lansstyrelsen.se/sodermanland

2014-10-16

521-4247-2014

6. Inget framförande av arbetsfordon eller anläggande av arbetsväg får ske på slänterna inom åfåran eller på vattendragets botten i Natura 2000-området Svärtaån.
7. Vid Tunsättersbäcken ska bro anläggas över vattendraget.
8. Bropelare får inte placeras i Tunsättersbäcken eller i dess strandzon.
9. Inget arbete eller framförande av arbetsfordon får ske i eller i anslutning till Tunsättersbäcken på sådant sätt att dess stränder skadas.
10. Vid järnvägens korsning med Tunsättersbäcken ska viltstängsel sättas upp och förutsättningar för passage för utter anordnas.
11. Grumlande arbeten får inte utföras i Tunsättersbäcken mellan den 1 oktober och 15 juni. Under övrig tid ska grumlingskydd anordnas vid arbeten som medför risk för grumling i vattendraget.
12. Uppställnings- och serviceplatser för fordon och maskiner ska anordnas så att inte läckage och spill av drivmedel eller andra kemikalier kan förorena Natura 2000-området Svärtaån eller Tunsättersbäcken.
13. Kemiska bekämpningsmedel får inte användas inom Natura 2000-området Svärtaån eller dess strandzon, och ej så nära att det riskerar att spridas till Natura 2000-området Svärtaån eller Tunsättersbäcken.
14. Länshållningsvatten får inte ledas till Natura 2000-området Svärtaån eller Tunsättersbäcken.
15. Beredskap i form av oljeläns och absorberande material ska finnas hos entreprenören på arbetsplatsen.
16. Tillfälliga upplag av material och massor får inte förläggas inom 200 meter från Natura 2000-området Svärtaån eller Tunsättersbäcken.
17. Basiskt vatten från betonggjutning och surt lakvatten från schaktning ska neutraliseras till ett pH-värde i intervallet 6,5 - 7,5 innan det släpps ut till Natura 2000-området Svärtaån och Tunsättersbäcken.
18. Inga vandringshinder för fisk eller utter får skapas inom Natura 2000-området Svärtaån eller vid Tunsättersbäcken.
19. Ett kontrollprogram inför byggskedet ska finnas för verksamheten och följas. Programmet ska bland annat ange hur verksamhetens direkta och indirekta påverkan på Natura 2000-området Svärtaån och Tunsättersbäcken ska kontrolleras med avseende på mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod.

Programmet ska även innefatta kontroll av grundvattennivåer i omgivningen, upplag, säker hantering av transporter och nödlägesberedskap. Kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast 2 år innan byggstart. Mätningar ska påbörjas senast 1 år innan byggstart.

20. Förslag på kontrollprogram för påverkan på vattendragen för driften av Ostlänken inom Natura 2000-området Svärtaån och Tunsättersbäcken ska upprättas. Programmet ska även innefatta uppföljning av påverkan på arter som omfattas av artskyddsförordningen och Natura 2000-naturtyper. Programmet ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast 2 år innan järnvägen tas i drift i Natura 2000-området.

Detta beslut kan överklagas till Nacka tingsrätt, Mark- och miljödomstolen, se nedan.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Bakgrund

Ostlänken planeras som en helt ny dubbelspårig järnväg från Järna i Stockholms län till Linköping i Östergötlands län, en sträckning på ca 15 mil. Stationslägen med tillhörande resecentrum planeras i Vagnhärad, Nyköping, vid Skavsta flygplats och i Norrköping samt Linköping. Byggnationen av banan bedöms kunna påbörjas tidigast år 2017 och den beräknas att tas i drift senast år 2028. Ostlänken blir den första järnvägen i Sverige som planeras för persontåg i hastigheter upp till 320 km/h. Ostlänken korsar Natura 2000-området Svärtaån, inklusive biflödet Tunsättersbäcken. I samband med framtagandet av miljökonsekvensbeskrivningen för byggande av järnväg genom Natura 2000-området Svärtaån och dess tillrinningsområde har ett samråd med Länsstyrelsen ägt rum.

Ansökan

Trafikverket har den 4 juli 2014 inkommit till Länsstyrelsen med ansökan om tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för järnvägspassage genom Natura 2000-området Svärtaån, (SE 0220702).

Ansökan avser byggande av bro över Svärtaån samt övergång över Tunsättersbäcken som finns redovisat i den till ansökan hörande miljökonsekvensbeskrivningen. Sökanden har anfört att man anser att varken byggnationen eller driften av Ostlänken inom Natura 2000-området Svärtaån kommer att skada livsmiljöer eller på ett betydande sätt försvåra bevarandet av arter som avses skyddas inom området. För byggskedet, framför allt, kan skadeförebyggande åtgärder vara nödvändiga.

Miljökonsekvensbeskrivning

Till ansökan finns en upprättad miljökonsekvensbeskrivning inkommen den 4 juli 2014. I sammanfattningen anges bl.a. följande:

Nollalternativ

Nollalternativet innebär att Ostlänken inte byggs ut och att den befintliga järnvägen är kvar. Prognosår är år 2030, är att trafiken bedöms utgöra av 32 tåg vardagsmedeldygn vilket är nära kapacitetstaket för den enkelspåriga banan.

Konsekvenser

Bedömningarna i miljökonsekvensbeskrivningen har gjorts med utgångspunkt i olika underlag varav Länsstyrelsens bevarandeplan för Svärtaån är ett av dem. Vid beskrivningen av konsekvenser i både byggskede och driftskede har vissa skadeförebyggande åtgärder förutsatts. I MKB redogörs för att analysen utgår från Trafikverkets föreslagna linje inom den järnvägskorridor som valdes i järnvägsutredningen år 2009 avseende sträckan Järna-Norrköping och år 2010 avseende Norrköping-Linköping. Vid analyserna har det inte funnits tillgång till någon skriftlig beskrivning av hur vattendragen korsas. Inför framställandet av föreliggande MKB har emellertid diskussioner förts i fält med Trafikverkets projektledning, geotekniker och byggnadskonstruktör för Ostlänken. Med de skadeförebyggande åtgärder som planeras bedöms Ostlänken inte påverka Natura 2000-området negativt under arbets- och driftskedet. Konsekvensanalyserna utgår från nedan redovisade tekniska förutsättningar.

Arbetstiden uppgår till cirka 2 år. Under den tiden varierar intensiteten i arbetet med perioder av liten aktivitet. Järnvägsdragningen bildar normalt ett cirka 50 meter brett trädritt område inom det så kallade skötselområdet längs järnvägen. En cirka 5 meter bred arbetsväg förläggas jämte spåren. Arbetsvägen kan komma att behöva dras på tillfälliga broar eller över vägtrummor vid vattendragspassage. Dessa broar kommer att tas bort när byggtiden är över.

I MKB:n specificeras förutsättningar för tillvägagångssätt med ett antal skadeförebyggande åtgärder. Beaktas dessa bedömer Trafikverket att Ostlänken inte påverkar Natura 2000-områdets värden negativt under arbets- eller driftskedet. För att undvika negativ påverkan på Natura 2000-området har krav om ett antal skadeförebyggande åtgärder vid bygg- och driftskedet identifierats avseende:

- brokonstruktioner vid övergång av vissa större vattendrag,
- transporter med fordon och maskiner i eller vid vattendrag,
- länshållningsvatten,
- surt lakvatten,
- betonggjutning,
- arbetsvägars övergångar
- grumlingskydd,
- arbetstid och arbetsperiod,
- vandringsmöjligheter för fisk och utter,
- bekämpningsmedel.

Enligt MKB kommer en bro att anläggas över dalen som Svärtaån rinner genom. Bropelarna placeras utanför åfårens kanter. Brons överbyggnad kommer att monteras från ömse sidor om åfårens kanter. Inget arbete kommer således att göras inom åfåran och i vattendragets

strandzon. Inför bygget kan kalkcementpelare behöva installeras för att öka hållfastheten i lös lera. Vid järnvägens övergång sätts viltstängsel upp för att säkerställa att inte utter förolyckas på järnvägen.

Eventuella kalk-cementpelare bedöms kunna medföra mindre ändringar av tillflödet av grundvatten. Pelarna är dock begränsade i storlek och bedöms inte innebära att en ny vattendelare uppförs så att grundvattenströmmarna inte når vattendraget. Således bedöms tillrinningen eller vattendragets hydrologi inte påverkas.

Biflödet Sjösadiket korsas cirka tre kilometer uppströms dikets mynning i Svärtaån. Vid övergången kommer arbetsväg och järnväg att förläggas på antingen bro eller trumma. Om trummor nyttjas ska dessa anläggas i enlighet med Trafikverkets riktlinjer inom Tema Natur.

Inga permanenta vandringshinder kommer att skapas och på sikt kommer inte fiskars, bävrars och uttrars rörelsemönster i området att påverkas. Under byggskedet kommer dock periodvisa störningar och buller göra att utter inte passerar dagtid då arbetet försiggår. Vid andra tidpunkter och under arbetsfria perioder bedöms inga hinder finnas för utterns rörelser. Inga vandringshinder för fisk eller utter skapas. Eventuell trumma i Sjösadiket förläggs enligt Trafikverkets riktlinjer (Tema natur) och förses med utterpassage. Vid korsning med Sjösadiket sätts viltstängsel upp för att hindra utter från att köras ihjäl.

Vid sprängning bildas länshållningsvatten som kan innehålla oljor, sprängämnen som ej detonerat, höga nitrathalter samt högt pH-värde. Arter av stormusslor är känsliga mot förhöjda halter av nitrat och inom bevarandeplanen anges 1 mg/liter som mål på lång sikt. Bevarandeplanen anger att kortare perioder med högre nitrathalter kan förekomma. Kravet gäller att utsläpp av länshållningsvatten endast får göras om det kan visas att inte för stormusslor skadligt höga nitrathalter uppstår i Svärtaåns huvudflöde. Det innebär att nitrathalter över 8 mg/l inte får förekomma och att halter som överskrider bakgrundsvärdena med mer än 50 % inte får förekomma i Svärtaån under en längre period än fyra veckor. För att ta reda på bakgrundsvärdena föreslås ett kontrollprogram initieras två år innan arbetena påbörjas. För övrigt gäller att:

- Oljor och sprängämnen ska avskiljas och omhändertas genom behandlingsanläggningar på platsen.
- Basiskt länshållningsvatten neutraliseras så att pH inte överstiger 8 då det når recipienten.

Det finns risk för att surt lakvatten från berg med sulfidhaltig gnejs och från schakt i sulfidhaltiga jordlager försurar vattendragen. I det fall dragningen av Ostlänken innebär att surt lakvatten produceras inom Svärtaåns vattensystem ska detta vatten neutraliseras.

Gjutning av betong i vatten kan leda till att för det biologiska livet skadligt höga pH-värden uppstår. Eventuell gjutning av betong sker inte på ett sådant sätt att vatten med högt pH-värde kan nå Svärtaån eller Sjösadiket. I det fall gjutning behöver göras i eller intill

Sjösadiket skall gjutningsarbetet ske inom tät spont. På så vis utesluts risken för att vatten med högt pH-värde når vattendrag.

Vid grumlande arbete ska grumlingskydd anordnas vid Sjösadiket, exempelvis löst packade halmbalar, placeras ut nedströms korsningspunkten. Den grumling som uppstår vid arbetet med järnvägen bedöms vara mycket liten jämfört med effekterna av de dikesrensningar som görs. Inskränkningar i arbetstid vid uppförande av järnvägen bedöms därför inte vara motiverade.

Natura 2000-områden, som Svärtaån, utgör något som Trafikverket kallar restriktionsytor där spridning av bekämpningsmedel inte får användas. För att säkerställa att inte viktiga miljöer utanför Natura 2000-områdets gränser påverkas negativt av bekämpningsmedel, eller att spridning sker därifrån, ska Sjösadiket inkluderas i restriktionsytorna.

Kungörelse av ansökan

Ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen har kungjorts i enlighet med 23 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Kungörelsen har införts i Post-och Inrikes Tidningar samt i ortstidningarna Sörmlands Nyheter, Eskilstuna-kuriren med Strängnäs tidning, Sörmlandsbygden, Folket och Länsstidningen i Södertälje. Inga yttranden över ansökan har härefter inkommit till Länsstyrelsen.

SKÅL FÖR BESLUT

Tillämpliga bestämmelser

Enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett naturområde som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § första stycket 1 eller 2 miljöbalken (Natura 2000-område i form av ett särskilt skyddsområde enligt fågeldirektivet eller ett särskilt bevarandeområde enligt art- och habitatdirektivet). Av 7 kap. 28 b § miljöbalken framgår att sådant tillstånd får lämnas endast om verksamheten eller åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter eller åtgärder inte kan skada den eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas och inte heller medför att den art eller de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arten eller arterna. Vid ansökan om tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken ska enligt 6 kap. 1 § miljöbalken en miljökonsekvensbeskrivning ingå i ansökan.

Myndigheter som meddelar ett beslut som kan påverka miljön i ett naturområde som avses i 7 kap. 27 § första stycket 1 eller 2 miljöbalken ska enligt 19 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. särskilt bevaka att en gynnsam bevarandestatus upprätthålls för de livsmiljöer och arter som behöver skyddas i området. Innan ett sådant beslut meddelas, ska myndigheten enligt samma bestämmelse ha gjort en bedömning av beslutets konsekvenser för det nämnda naturområdet.

Länsstyrelsen har den 25 juni 2007 datum fastställt en bevarandeplan för Svärtaån. Den naturtyp som anmälts till EU och som ligger till grund för Natura 2000-området är större vattendrag (3210). Den art som ligger till grund för Natura 2000-området är tjockskalig målarmussla. Utter finns i området och är en natura-art enligt art- och habitatdirektivet. Därutöver finns mycket höga

naturvärden i form av stormusslor, en mycket rik fiskpopulation med bland annat ål (CR) samt välbevarade ekologiska strukturer och funktioner.

Den södra delen av området är av riksintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § MB samt för kust-och skärgård enligt 4 kap. 4 § MB. Området ingår i LIFE-projektet "Målarmusslans återkomst" Natura 2000-områdena (www.ucforlife.se). Inom detta görs restaureringsåtgärder, återintroduktioner, en värdfiskstudie 2014, övervakning med mera inom tidsperioden 2012-2016.

Beskrivning av Natura 2000-området Svärtaån

Enligt bevarandeplanen rinner Svärtaån från sjön Runnviken och mynnar i Sjösafjärden i Östersjön. Sträckan är ca 13 km. På vägen ned mot Sjösafjärden rinner ett antal mindre biflöden ut i ån. Svärtaån tillhör Svärtaåns huvudavrinningsområde (64). Avrinningsområdet utgörs av 372 kvadratkilometer och sträcker sig mellan Gnesta kommun i norr till Nyköping i söder. Ån meandrar genom ett mestadels öppet odlingslandskap. Vid högvatten svämmas delar av ån över och skapar viktiga födosöks- och häckningslokaler för fåglar. Ån innehåller också en intressant fisk och musselfauna. Vid en inventering år 2005 hittades den mycket sällsynta och rödlistade tjockskaliga målarmusslan på fyra lokaler. Tjockskalig målarmussla är en utpekad art i EUs habitatdirektiv och resultatet av de nya fyndlokalerna ledde därför till att området utpekades som ett Natura 2000-område. I Sverige finns det idag bara 17 stycken Natura 2000-områden som hyser den rödlistade arten. Artens utbredning har minskat mycket snabbt sedan 1950-talet i Sverige men samma trend återfinns också i Mellaneuropa. Vid inventeringen av Svärtaån år 2005 hittades också den rödlistade arten flat dammussla samt de mer vanliga förekommande arterna allmän dammussla och spetsig målarmussla. Natura 2000-området innefattar inte hela Svärtaån utan sträcker sig mellan den gamla kvarndammen vid Svärta gård och utloppet i Sjösafjärden. Samtliga ovanstående arter har hittats vid lokaler nedströms kvarndammen. Högre upp i åsystemet har även äkta målarmussla och större dammussla påträffats.

De flesta av de vattendrag där tjockskalig målarmussla lever i Sverige ligger i jordbrukslandskap med grumliga åar. Länsstyrelsen har inom ramen för LIFE-projektet gjort biotopvårdande åtgärder i Svärtaån. En åtgärd är plantering av träd, vilket var planerat delvis till den sträcka där Ostlänken ska dras. Detta har lett till att Länsstyrelsen inte kan genomföra den åtgärden. Med vissa restaureringsåtgärder kan Svärtaåns naturvärden höjas ytterligare. Totalt har man funnit 15 fiskarter i Svärtaån, varav ål, lake och vimma är rödlistade. Ål hittades så sent som år 2005. Den är akut hotad. Ålen vandrar upp till lämpliga sjöar där den växer upp innan den åter söker sig till Sargassohavet för lek. Vattendrag där ålen vandrar upp bedöms som synnerligen viktiga att bevara. Svärtaån är en sådan. I beskrivningen av Svärtaån och dess avrinningsområde i MKB anges att Svärtaån avvattnar två sjöar; Likstammen och Runnviken. I verkligheten avvattnar Svärtaån förutom de båda nämnda: Glottran, Kappstasjön, Eknaren, Ludgosjön, Sundbysjön, Stortrön, Svarvaren, Sticksjön och Stensjön.

Naturvärdena i Natura 2000-området Svärtaån hänger tätt samman med ett större sammanhängande vattensystem inom vilka Tunsättersbäcken och Kattgaljebäcken tillhör. Till exempel finns fiskarten grönling i alla tre vattendragen. Av vad som tidigare framgått planeras Ostlänken att gå över Svärtaån och Tunsättersbäcken

Tunsättersbäcken

I MKB beskrivs något kallat Sjösadiket. I VISS finns vattendraget att återfinna som Tunsättersbäcken. Länsstyrelsen benämner vattendraget i detta tillstånd som Tunsättersbäcken. Denna bäck är ett litet, vattendrag, som bildats naturligt, men som under 1900-talet har rätats och grävts ur. Sådana vattendrag kan fortfarande hysa vissa naturvärden eftersom de från början är naturliga vattendrag, dock starkt påverkade av mänsklig aktivitet. Även om vissa delar av bäcken är uträtade är också vissa delar meandrande. Om man inte rensar vattendraget så sker detta helt naturligt och detta visar att naturliga värden har börjat återkomma av sig själv. Vid restaurering kan man skynda på detta. Vid iläggning av grus och sten kan fina lekbottnar skapas.

Tunsättersbäcken mynnar i Svärtaån ca 300 m från havet, vilket gör bäcken till ett viktigt vattendrag för havslevande vandrande fisk som leker i vattendrag. Grönling finns i vattendraget, men också öring, den rödlistade arten lake (NT).

I Natura 2000-området Svärtaån har 15 fiskarter hittats. Eftersom dessa vattendrag hänger ihop så kan ett antal av dessa arter använda sig av Tunsättersbäcken för lek eller födosök. Det finns potential för att påtagligt förbättra lekområden och livsmiljön i bäcken och god ekologisk status ska uppnås i detta vattendrag, vilket kan åstadkommas genom att genomföra ett antal restaureringsåtgärder längs flera sträckor i Tunsättersbäcken.

Tunsättersbäcken har mycket stor potential att bli en bäck med bra lekområden. Redan idag finns en del fina, av människan opåverkade sträckor, högre upp i vattensystemet. Längre ner i vattensystemet har bäcken börjat återskapa vissa naturvärden såsom återmeandring, början till strandbrinkar, alridåer och åplan. Därför finns goda möjligheter för att påtagligt förbättra lekområden och livsmiljön i bäcken.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen anser att miljökonsekvensbeskrivningen med kompletteringar uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken och att ansökan och tillhörande utredningar kan ligga till grund för ett ställningstagande i sak.

Vad gäller den sökta åtgärden att anlägga ny järnväg enligt tillståndsansökan och MKB gör Länsstyrelsen följande bedömning. Länsstyrelsen bedömer att bevarandemålen, enligt den gällande bevarandeplanen för Svärtaån, kommer att kunna uppnås även om tillstånd lämnas till den sökta åtgärden. Förutsatt att föreskrivna villkor följs bedömer Länsstyrelsen att passagera över Natura 2000-området Svärtaån och dess biflöde Tunsättersbäcken inte medför någon, eller endast obetydlig skada, på den utpekade Natura 2000-naturtypen och Natura 2000-områdets helhet, innefattande de målsättningar som området avsatts för, dess del av det internationella nätverket av skyddade områden samt områdets självläkningsförmåga.

Länsstyrelsen kan dock konstatera att i MKB beskrivs naturvärdena, både i Svärtaån, men framför allt i Tunsättersbäcken, högst rudimentärt. De i MKB beskrivna naturvärdena bedömer Länsstyrelsen inte ge en korrekt bild av verkligheten. Tunsättersbäcken hyser många fiskarter. Detta till trots har Trafikverket bedömt att Tunsättersbäcken har låga naturvärden, och att konsekvenserna av Ostlänken på bäcken är små.

Länsstyrelsen har mot bakgrund av samlat kunskapsunderlag gjort en annan bedömning av Tunsättersbäckens ekologiska och biologiska värden samt dess påverkan på Natura 2000-området Svärtaån, än vad Trafikverket har presenterat. Länsstyrelsen menar att Trafikverket har förbiset hur bäcken återtar sina naturliga strukturer. Länsstyrelsen bedömer att Tunsättersbäcken är av mycket stor betydelse, dels genom dess höga naturvärden, och dels för att vattendraget är en del av hela det åsystem som hör till Natura 2000-området Svärtaån. Följaktligen är det viktigt att ta hänsyn till. Som ett förtydligande upplyser Länsstyrelsen om att Tunsättersbäcken mynnar ut i Svärtaån. Åtgärder som utförs i Tunsättersbäcken bedöms kunna ha en direkt eller indirekt påverkan på Natura 2000-området Svärtaån.

I en dom (MÖD 2004:68) slår miljööverdomstolen fast att även åtgärder som vidtas utanför ett skyddat område omfattas av tillståndsplikt, om åtgärderna kan ha angiven negativ inverkan på området. Länsstyrelsen kan inte utesluta att om Tunsättersbäcken behandlas ovarsamt i byggandet av Ostlänken kan detta leda till en negativ påverkan på Natura 2000-området Svärtaån. Därför föreskriver Länsstyrelsen om villkor för både Svärtaån och Tunsättersbäcken.

Bron över Svärtaån

Under förutsättning att inget intrång eller byggnation inom Natura 2000-området Svärtaån sker, bedömer Länsstyrelsen att ett brobygge kan genomföras. Detta förutsätter bland annat att bropelare placeras utanför Natura 2000-området Svärtaån och att arbetet med att montera bron sker från ömse sidor av åfärans kanter.

Bro och vandringshinder över Tunsättersbäcken

Länsstyrelsen bedömer att det är särskilt viktigt att ta hänsyn till val av passage och hur den ska ske vid vattendraget Tunsättersbäcken. Därav följer bedömningen att bro ska anläggas över Tunsättersbäcken så att framtida restaureringsåtgärder inte försvåras. Bron ska vara anpassad för utter, enligt Trafikverkets riktlinjer i *Temablad Natur*.

Bakgrunden till dessa villkor är att broar är bättre att använda än halv- eller heltrummor. Vid framtida restaureringar kan man arbeta med vattendraget även under en bro, vilket dock är omöjligt med en heltrumma. Även i en halvtrumma är det också betydligt mer komplicerat att arbeta. Vidare ska bron förläggas så att Tunsättersbäckens naturliga bredd och naturliga botten inte påverkas så att exempelvis grumling uppstår.

Länsstyrelsen bedömer att det inte bara är själva bron som kan påverka ett vattendrag negativt utan också var och hur man placerar bropelarna. Stränderna vid Svärtaån och Tunsättersbäcken är särskilt viktiga att ta hänsyn till, eftersom de svämvas över vid högvatten. Grönling, liksom flera andra fiskarter är känsliga för vattenföroreningar och större förändringar av miljön. Bropelare får inte anläggas i vattendraget eller i dess strandzon, utan de ska placeras utanför åfärorna.

Trafikverket har föreslagit att viltstängsel ska sättas upp vid järnvägens korsningar med vattendragen för att hindra påkörning av utter. Länsstyrelsen ställer sig bakom villkoret, men poängterar att detta villkor har ett samband med villkoret att inga vandringshinder får skapas (se ovan). Länsstyrelsen bedömer därför att broar ska anpassas för utter där

stängsling utförs. Bron ska vara så pass bred att en strandremsa finns på ömse sidor om vattendraget för att småvilt ska kunna passera vid medelvattennivå.

Grundvatten

Under förutsättning att projektet genomförs med en god planering och med ett väl utformat kontrollprogram bedömer Länsstyrelsen att sträckningarna med bro över Natura 2000-området Svärtaån och Tunsättersbäcken, kan anläggas utan att utpekade livsmiljöer skadas, eller att de arter som avses skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra deras bevarande. Åtgärds- och kontrollprogram ska upprättas för att följa förändringar i grundvattennivån i Natura 2000-naturtyper och för att kontrollera att normala grundvattennivåer upprätthålls.

Det är av yttersta vikt att byggnationen av broar över Natura 2000-området Svärtaån samt över Tunsättersbäcken inte förändrar grundvattenströmmarna till Svärtaån så att tillrinningen eller vattendragets hydrologi påverkas negativt. En sänkt grundvattennivå eller en förändring av vattendragen och deras vattenkvaliteter kan innebära en negativ påverkan på Natura 2000-området Svärtaån.

Tillstånd kan medges under förutsättning att förändrade grundvattennivåer och vattnekologi, morfologi samt vattenkvaliteter inte riskerar att skada Natura 2000-naturtyper, och därmed inte riskerar att skada Natura 2000-området Svärtaån som helhet. En kontroll- och åtgärdsplan ska upprättas i enlighet med föreskrivna villkor. Kontrollprogram för byggnationen av Ostlänken inom Natura 2000-området Svärtaån ska upprättas i samråd med tillsynsmyndigheten.

Länshållningsvatten

Länsstyrelsen kan inte utläsa av Trafikverkets underlag vad som planeras kring utsläpp av länshållningsvatten. Av underlaget framgår inte om det kommer släppas ut något länshållningsvatten överhuvudtaget. Om utsläpp ska ske har Trafikverket inte presenterat några beräkningar på vilka volymer länshållningsvatten det skulle röra sig om. Vidare har varken någon redovisning skett av vilka ämnen det handlar om, eller några beräkningar på halter av ämnen, eller hur dessa förhåller sig till eventuella bakgrundshalter som finns i Svärtaån eller Tunsättersbäcken. Det har inte redogjorts för vid vilka platser/punkter utsläppen kommer att ske, eller vid vilken/vilka tidpunkter det kommer ske. Beskrivningen i MKB av reningsmöjligheterna är högst rudimentär.

I MKB anges under rubriken "Skadeförebyggande åtgärder" att nitrathalten inte får överstiga 8 mg/l vid utsläpp av länshållningsvatten. Det står inte tydligt var denna siffra kommer ifrån, men siffran finns angiven i åtgärdsprogrammet för tjockskalig målarmussla. Den senaste forskningen visar nu att vid halter som överstiger 2.3 mg NO₃-N/l ökar dödligheten för juvenila musslor markant (se rubriken *Threats* i IUCNs rödlista för hotade arter; <http://www.iucnredlist.org/details/22736/0>). För att inte försämra artens bevarandestatus anges i bevarandeplanen att nitrathalten inte får överstiga 1 mg/l. Mot bakgrund av detta finner Länsstyrelsen att försiktighetsprincipen ska råda, och därmed att länshållningsvatten inte får ledas till Natura 2000-området Svärtaån eller Tunsättersbäcken.

Länsstyrelsen bedömer att vattendragens pH-värde måste ligga i intervallet 6,5 - 7,5. Kontrollprogram ska upprättas för att följa förändringar i vattenkvaliteten samt påverkan på arter i Natura 2000-området Svärtaån och Tunsättersbäcken.

Vidare bedömer Länsstyrelsen att kemiska bekämpningsmedel inte får användas inom eller på ett sådant sätt att de kan spridas till Natura 2000-området Svärtaån eller Tunsättersbäcken, eftersom dessa kan påverka vattnet och därmed livsmiljön för de skyddsvärda arterna. Ett sådant villkor föreskrivs därför.

Vibrationer

I begäran om komplettering frågade Länsstyrelsen hur Trafikverket tänkte ta hänsyn till eventuella vibrationer som kan uppkomma vid byggnationen samt driften av Ostlänken över Svärtaån. I kompletteringen redogör Trafikverket för att de bedömer att inte några vibrationer kommer att uppstå i samband med järnvägspassagen över Svärtaån.

Länsstyrelsen bedömer att det är av yttersta vikt att vibrationer som orsakar grumling inte uppstår i samband med byggtiden men framför allt under driftskedet av järnvägen. Grumling är skadligt för stormusslor, och därmed kan det bli en direkt påverkan på naturarten tjockskalig målarmussla. Markägare och lantbrukare menar att i dalen ner mot Natura 2000-området Svärtaån förekommer jordflytning. Vibrationer kan orsaka att denna process påskyndas och förvärras. Därav följer att Länsstyrelsen föreskriver villkoret att vibrationer i bygg- och driftskedet av järnvägen inom Natura 2000-området Svärtaån ej får förkomma i en sådan uppfattning att det orsakar grumling.

Anpassad arbetstid och arbetsperiod

Enligt MKB kan mänskliga aktiviteter, framför allt grumlande arbeten, störa fiskelek om arbeten utförs i anslutning till lekområden. Eftersom inget arbete utförs nära Svärtaåns vattenfåra bedöms det inte finnas risk för att fiskeleken störs i detta vattendrag.

Länsstyrelsen bedömer att skyddsåtgärder ska vidtas vid Tunsättersbäcken för att undvika negativ påverkan på Natura 2000-området Svärtaån. Även om Tunsättersbäcken rensas ungefär vart 10 år är inte arbeten som medför grumling lämpligt vid vissa angivna tidpunkter. Länsstyrelsen föreskriver därför villkor avseende Tunsättersbäcken om att grumlande arbeten inte får ske mellan den 1 oktober och 15 juni. Denna period innefattar öringens och andra fiskarters lek, rom- och yngelutveckling. Om inte hänsyn tas till detta kan en indirekt negativ påverkan ske på den tjockskaliga målarmusslan som nyttjar en del fiskarter som värd för reproduktion.

Framförande, hantering av motorfordon samt arbetsvägars övergångar

Länsstyrelsen bedömer att arbetsfordon inte får framföras inom Natura 2000-området Svärtaån eftersom inget intrång får ske inom det utpekade området. Därmed får inte heller arbetsväg över Natura 2000-områdets vattendrag eller inom åfåran som omger vattendraget anläggas.

Beträffande Tunsättersbäcken får inte arbetsfordon framföras på ett sådant sätt att vattendraget eller stränderna skadas. Området närmast ett vattendrag har stor betydelse för vattendragets ekologiska status i såväl skogs- som jordbruksmark. Kantzonen påverkar

bland annat vattentemperatur, erosion, pH samt tillflödet av partiklar, näringsämnen, tungmetaller och gifter. Alla dessa faktorer är av avgörande betydelse för en rad olika växter och djur i och omkring vattendraget. Det är därför viktigt att särskild hänsyn tas i kantzonen.

Uppställnings- och serviceplatser för fordon och maskiner ska anordnas så att inte läckage och spill av drivmedel eller andra kemikalier kan förorena Natura 2000-området Svärtaån eller Tunsättersbäcken.

Surt lakvatten

Eftersom det i MKB bedöms finnas en risk för att surt lakvatten från berg med sulfidhaltig gnejs och från schakt i sulfidhaltiga jordlager försurar vattendragen, föreskrivs ett villkor att surt lakvatten ska neutraliseras innan det släpps ut till Svärtaån eller till Tunsättersbäcken.

Restriktioner avseende bekämpningsmedel

I MKB kan man utläsa att Natura 2000-områden, som Svärtaån, utgör något som Trafikverket kallar restriktionsytor, där spridning av bekämpningsmedel inte är tillåtet. Länsstyrelsen kan inte i dagsläget bedöma vad restriktionsytor enligt Trafikverket innebär. Eftersom Länsstyrelsen bedömer att det finns risk för påverkan av kemiska bekämpningsmedel på Natura 2000-området Svärtaån via Tunsättersbäcken, föreskriver Länsstyrelsen som villkor att inga bekämpningsmedel får användas i bygg- eller driftskede på sådant sätt att de kan spridas till Natura 2000-området Svärtaån eller till Tunsättersbäcken.

Upplag

Enligt Länsstyrelsen kan tillfälliga upplag av material, råvaror eller massor förorena vattendragen. Därmed föreskriver Länsstyrelsen enligt försiktighetsprincipen att tillfälliga upplag inte får förläggas inom 200 meter från Natura 2000-området Svärtaån eller Tunsättersbäcken.

Kontrollprogram

Under förutsättning att projektet genomförs med en god planering och med ett väl utformat kontrollprogram bedömer Länsstyrelsen att sträckningarna med bropassager kan genomföras över Natura 2000-området Svärtaån och Tunsättersbäcken, utan att området kommer att ta skada. Ett kontrollprogram ska finnas för verksamheten och följas. Programmet ska bland annat ange hur verksamhetens påverkan på vattendragen ska kontrolleras med avseende på mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Länsstyrelsen gör bedömningen att kontrollen bör innefatta som minst nitrathalt, pH-värde, och halt av suspenderade ämnen, opolära kolväten, sprängämnesrester samt påverkan på fisk och musslor. Programmet ska även innefatta kontroll av grundvattennivåer i omgivningen, upplag, säker hantering av transporter och nödlägesberedskap. Kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast 2 år innan byggstart. Mätningar ska påbörjas senast 1 år innan byggstart, för att säkerställa ett opåverkat nolläge för området.

Förslag på kontrollprogram för påverkan på vattendragen för driften av Ostlänken inom Natura 2000-området Svärtaån och Tunsättersbäcken ska upprättas. Programmet ska även innefatta uppföljning av påverkan på arter som omfattas av artskyddsförordningen, Natura 2000-naturtyper, och av fiskförekomster som kan ha betydelse för den tjockskaliga

målarmusslan. Detta program ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast 2 år innan järnvägen tas i drift i Natura 2000-området. Kontrollprogrammet kan med fördel samordnas med Nyköpingsåarnas Vattenvårdsförbunds övervakning.

Sammanfattande bedömning

Sammanfattningsvis och med hänsyn till vad som anförts ovan bedöms järnvägspassagerna över Svärtaån och Tunsättersbäcken inte kunna skada de livsmiljöer i Natura 2000-området Svärtaån som avses skyddas. Bropassagerna bedöms inte heller medföra att de arter som avses skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arterna som avses i 7 kap. 28 b § miljöbalken. Länsstyrelsen bifaller därför ansökan och lämnar tillstånd till järnvägspassage över Natura 2000-området Svärtaån och dess biflöde Tunsättersbäcken. Tillståndet förenas med föreskrivna villkor, som i huvudsak stämmer överens med vad sökanden har angett eller åtagit sig i ansökan samt i bifogad miljökonsekvensbeskrivning.

Övriga upplysningar/prövningar

Artskydd

Länsstyrelsen upplyser om att dispens från artskyddsförordningen kan komma att krävas.

Kulturmiljö

Arkeologiska utredningar Etapp 1, av vald korridor pågår under hösten 2014 efter beslut från Länsstyrelsen. I avvaktan på resultatet gäller de yttranden ur kulturmiljösynpunkt som hittills lämnats till järnvägsutredning och miljökonsekvensbeskrivning.

Ni erinras om anmälningsplikten enligt 2 kap 5 och 10 §§ kulturmiljölagen, KML.

- om fornyfynd eller fornlämning påträffas ska arbetet omedelbart avbrytas vad gäller fyndplatsen eller fornlämningen och dess närmaste omgivning. Anmälan ska omedelbart göras till Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen vill även erinra om att den som vidtar en åtgärd alltid är skyldig att ta miljöhänsyn så att skador och olägenheter inte uppkommer för människors hälsa eller miljön (2 kap MB).

Beslutande i detta ärende har varit enhetschef för Natur- och miljöenheten Göran Olsson. I ärendets slutliga handläggning har deltagit länsjurist Maria Pettersson, naturvårdshandläggarna Ursula Zinko, Sofi Nordfeldt, Per Flodin och Marie Stafstedt Myhrman (föredragande), samt funktionschef David Aronsson.

Göran Olsson

Marie Stafstedt Myhrman

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Om Ni vill överklaga detta beslut skall Ni skicka ett överklagande **till Länsstyrelsen**. Överklagandet skall vara skriftligt och undertecknat av Er. Det skall ha kommit in till länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag som Ni tagit del av beslutet. I överklagandet skall Ni ange vilket beslut som Ni överklagar (t.ex. genom att ange beslutets diarienummer), hur Ni vill att beslutet ska ändras och varför Ni anser att det ska ändras. Länsstyrelsen kommer att sända överklagandet samt Länsstyrelsens och kommunens akt vidare till **Mark och miljödomstolen, Nacka tingsrätt Box 1104, 131 26 Nacka Strand**

Kopia till

Naturvårdsverket

Boverket

Riksantikvarieämbetet

Skogsstyrelsen

Havs-och vattenmyndigheten

Fastighetsverket

Nyköpings kommun

Bilagor

1 Karta

2 Kungörelsedelgivning

Beslut om kungörelsedelgivning

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 49 § delgivningslagen att delgivning av detta beslut ska ske genom kungörelse. Kungörelsen ska inom tio dagar härefter införas i följande tidningar:

Post- och Inrikes Tidningar
Sörmlandsbygden
Eskilstuna-Kuriren med Strengnäs Tidning
Folket
Södermanlands Nyheter
Katrineholms kuriren
Länstidningen i Södertälje

Delgivning har skett när två veckor har förflutit från beslutet om kungörelsedelgivning, om kungörande och övriga föreskrivna åtgärder har skett i rätt tid.

Beslutet hålls tillgängligt hos Länsstyrelsen.

Hur man överklagar

Om Ni vill överklaga Länsstyrelsens beslut ska Ni skicka ett överklagande till:

Länsstyrelsen i Södermanlands län
611 86 Nyköping

Överklagandet ska vara skriftligt och undertecknat av Er. I överklagandet ska Ni ange vilket beslut som Ni överklagar (t.ex. genom att ange beslutets diarienummer), hur Ni vill att beslutet ska ändras och varför Ni anser att det ska ändras. Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen **senast den 20 november 2014**, annars kan det komma att avvisas. Överklagandet och övriga handlingar i ärendet kommer att sändas vidare till **Mark- och miljödomstolen, Nacka tingsrätt** för prövning, om inte Länsstyrelsen ändrar beslutet på det sätt Ni önskar.

Om något är oklart kan Ni kontakta Länsstyrelsen, telefon 010-223 40 00, eller besöka oss på vår adress, Stora torget 13 i Nyköping.

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL SOM HAR ÖVERKLAGATS TILL MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn, datum för domen samt målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.